

การวิจัยกระบวนการพัฒนาทักษะการสืบค้น
ของนิสิต ปี 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Research on the Development of Information Literacy Skills
in 2nd Year Student of Bansomdejchaopraya Rajabhat University

กนกกาญจน์ กาญจนรัตน์*

Kanokkan Kanjanarat*

สรายุทธ คาน**

Sarayut Khan**

อารียา จุ้ยจำลอง***

Areeya Juichamlong***

รับบทความ: 1 มีนาคม 2564 / แก้ไขบทความ: 26 มีนาคม 2564 / ตอรับการตีพิมพ์: 2 เมษายน 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้พัฒนาทักษะการสืบค้นที่สามารถติดตัวและทำได้ด้วยตนเอง

และเพื่อให้ได้ข้อมูลวิธีการและเวลาที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการสืบค้นข้อมูลของนิสิตเป็นรายบุคคล กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย นิสิตชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวม 101 คนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดคุณลักษณะ 2) แบ่งขั้นตอนในการพัฒนาทักษะการสืบค้นให้นิสิตตามความเหมาะสม 3) ประเมิน/ติดตามทักษะเป็นรายบุคคลและการเก็บข้อมูลทักษะตามองค์ประกอบ เครื่องมือที่ใช้ใน

* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

* Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

** คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

** Faculty of Science and Technology, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

*** คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

*** Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

การวิจัย คือ ใบบาง และแบบสำรวจกระบวนการสืบค้นและทักษะการสืบค้น วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วย สถิติร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า นิสิตส่วนใหญ่พัฒนาทักษะการสืบค้นที่สามารถติดตัวและทำได้ด้วยตัวเอง หลังจากได้รับการฝึกอบรม จากการวิจัยครั้งนี้ ข้อค้นพบในกระบวนการสืบค้นสารสนเทศ คือ นิสิตมีขั้นตอน การจบ (หรือการสรุป) น้อยที่สุด และในส่วนทักษะการสืบค้น นิสิตมีทักษะด้านการประเมินค่าความเชื่อถือ ของเนื้อหาสารสนเทศน้อยที่สุด เป็นประเด็นที่ควรพัฒนาอย่างเร่งด่วน

คำสำคัญ: การสืบค้น ทักษะการรู้สารสนเทศ

Abstract

The objective of this research were to developed second year student of Bansomdejchaopraya Rajabhat University's information retrieval to be information literacy skill and to know how to train them and to know how long to be skill. The 101 samples are second year student from four faculties: Faculty of Education, Faculty of Management Science, Faculty of Humanities and Social Sciences and Faculty of Science and Technology. The research methods had three steps: 1) Define specific attribute, 2) Developed information retrieval skills to students as appropriate and 3) Evaluated and follow-up information literacy skill skills individually based on Information literacy standards. Research implement were the assignment topics, the information retrieval and the Information literacy standards check list. Analyze quantitative data by percentage. The research finding indicated that the most of second year student of Bansomdejchaopraya Rajabhat University developed information retrieval to be information literacy skill by trained. This research finding were the most of students had least ending process in the process of information retrieval. And they had minimal evaluating the reliability of the information content. These issues should be developed urgently.

Keyword: Information Retrieval, Information literacy skill

บทนำ

ความมั่นคงของชาติไทยขึ้นอยู่กับความสามารถของคนไทยในการดำรงตนอย่างมีวิจารณญาณในทุกโอกาส เมื่อมีภาระงาน ปัญหา อุปสรรคผ่านเข้ามาในชีวิต คนไทยต้องสามารถคิดวิเคราะห์ ประพฤติ สร้างพัฒนา ประเมิน ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ช่วงเวลาที่ดียิ่งที่สุดต่อการพัฒนาทักษะต่าง ๆ นี้ก็คือ วัยเด็ก เมื่อนักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะที่เอื้อต่อการคิดวิเคราะห์ ฯลฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว

คุณลักษณะเหล่านี้จะติดตัวผู้เรียนไปตลอด ดังนั้น เมื่อผู้เรียนเข้าสู่ตลาดงานก็จะเปลี่ยนสภาพเป็นคนไทยที่สามารถดำรงตนได้อย่างมีวิจารณญาณ การเสริมความมั่นคงของชาติดังกล่าวในขั้นต้น ในขณะที่การปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยในวัยเด็กเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะจะเป็นกลไกในการผลิตคนไทยที่ดำรงตนอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างยั่งยืน แต่จะใช้เวลาอย่างน้อย 16-20 ปี ก่อนที่คนรุ่นนี้จะเข้าสู่ตลาดงาน ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงไม่สามารถที่จะละเลยผู้เรียนที่อยู่ในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันได้ การปฏิรูปการศึกษาในรูปแบบการพัฒนาบัณฑิต จะช่วยให้ประเทศไทยได้กำลังคนที่เสริมความมั่นคงของชาติได้ภายในเวลา 4 ปี นิสิตกลุ่มนี้จะได้รับการพัฒนาทักษะต่าง ๆ อย่างครบวงจร โดยใช้ทรัพยากร โจทย์ปัญหา และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นหัวข้อการเรียนรู้ตลอด 4 ปีในการเรียนระดับอุดมศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาในรูปแบบการพัฒนาบัณฑิตแบบระบบรวบยอดครบวงจร จะเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนให้ความสำคัญต่อทรัพยากรในชุมชนในทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์ประจำชุมชน ผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรม ฯลฯ ผู้เรียนจะเข้าใจร่วมกันว่าการให้ความสำคัญกับชุมชนไม่ใช่เพียงการเกิดสำนึกที่ดีเท่านั้น แต่จะต้องนำเอาประเด็นปัญหาของชุมชนเข้ามาเป็นโจทย์ในการเรียนและการวิจัยของตนเองด้วย ผู้เรียนต้องมีบทบาทในการเรียนแบบลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง กลยุทธ์ที่สำคัญในการดำเนินงานที่มีสัมฤทธิ์ผล ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน (คณาจารย์และผู้บริหาร) ต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันว่า การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความมั่นคงของชาติ ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันภายใต้การตั้งและตอบโจทย์ในเชิงวิจัย/พัฒนาร่วมกัน เพื่อให้ได้กำลังคนที่มีความสามารถทางความคิด และมีฝีมือจำนวนมากพอที่จะสร้าง Impact ต่อการพัฒนาชาติได้

โครงการวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเป็นนักวิจัยและประชากรโลกให้มีความพร้อมต่อยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเทคโนโลยีการสื่อสารมีบทบาทอย่างสูงต่อการเสฟข้อมูลของประชากรโลก ความพร้อมของครูที่จะต้องวิจัย พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง เป็นทักษะที่มีความจำเป็นและต้องปรับเปลี่ยนให้ทันกับยุคสมัย ทั้งนี้พันธกิจหลักที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในการพัฒนาบัณฑิตซึ่งถือว่าเป็นครูของท้องถิ่น ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ความเป็นเหตุเป็นผล ความคิดเชิงวิจัย ต้องได้รับการพัฒนาทักษะดังกล่าวให้เกิดติดตัวบัณฑิต เมื่อจบจากสถาบันการศึกษา ทักษะเหล่านี้จะติดตัวได้อย่างไร บัณฑิตที่จบจะต้องสามารถใช้ทักษะนี้ด้วยตนเองได้อย่างไร เป็นโจทย์ที่นักวิจัยจะใช้ในการศึกษาในโครงการนี้ เพื่อให้เห็นภาพที่เด่นชัดถึงกระบวนการพัฒนาทักษะ พร้อมไปกับการติดตามผลการปฏิบัติที่นิสิตสามารถทำและใช้ทักษะดังกล่าวด้วยตนเองและติดตัว

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตวิจัย บริการวิชาการแก่สังคม ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ปรับปรุงและถ่ายทอดเทคโนโลยีส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพครู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยปรัชญา “สร้างองค์ความรู้ระดับสากลขยายผลสู่ท้องถิ่นและนานาชาติ” “World's Local University” ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยามีปณิธานมุ่งมั่นที่จะเป็นแหล่งค้นคว้า สืบค้น พัฒนาองค์ความรู้ ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อผลิตบัณฑิตให้เพียบพร้อมด้วย

สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ โดยวิสัยทัศน์ มีคุณภาพทางการศึกษา มีการบริหารจัดการอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อการบริหารจัดการและการเรียนรู้ ระบบการประกันคุณภาพที่ผ่านการประเมินโดยองค์กรภายนอก มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นผู้นำทางวิชาการเพื่อการพัฒนาชุมชน มีการขยายวิทยาเขตเพื่อให้โอกาสทางการเรียนรู้แก่สังคม

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่ผ่านสื่อต่าง ๆ เข้ามาหลายรูปแบบ ส่งผลให้ทั่วโลกตระหนักถึงความสำคัญของการค้นคว้าข้อมูล และให้ความสนใจที่จะพัฒนาคนในชาติของตน ให้มีความสามารถในการเลือกรับและปฏิเสธข้อมูลข่าวสารได้ สอดคล้องกับแผนปฏิรูปการอุดมศึกษาของไทย ในศตวรรษที่ 21 ในประเด็นของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สอนให้ผู้เรียนรู้จักวิธีเรียนรู้ด้วยตนเองและหมั่นศึกษาตลอดชีวิต รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบัน (ตวงรัตน์ ศรีวงศ์กุล, 2550) การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสืบค้นให้แก่ผู้เรียนเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะปัจจุบันมีข้อมูลข่าวสารและสิ่งใหม่เกิดขึ้นมากมาย จนเกิดปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มคนที่ เกิดจากการไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และเป็นไปอย่างรวดเร็วได้ จึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการพิจารณาเหตุการณ์ที่เผชิญ สามารถตัดสินใจได้ว่าข้อมูลใดขัดแย้งหรือสนับสนุน ดังนั้น การมุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านกระบวนการคิดจึงนับเป็นกระบวนการสำคัญที่จำเป็นต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนากันอย่างจริงจัง และนำไปสู่การพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทศนา เขมมณี, 2553)

คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ควรมีแนวทางหรือวิธีการพัฒนาศักยภาพนิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาด้วยการสืบค้นข้อมูลอย่างไร ให้สามารถเรียนรู้และปรับตนเองเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ โดยเสริมสร้างกระบวนการตัดสินใจที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้นิสิตปี 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้พัฒนาทักษะการสืบค้นที่สามารถติดตัวและทำได้ด้วยตนเอง
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลวิธีการและเวลาที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการสืบค้นของนิสิต

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการพัฒนานิสิตให้มีทักษะด้านการวิจัยในการสืบค้นข้อมูล มีนักวิจัยร่วมโครงการจำนวน 4 ท่าน โดยมาจากหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (บรรณารักษ์) สาขาวิชาบรรณารักษ์ และหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารองค์การ โดยขอบเขตของโครงการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. พัฒนาทักษะการสืบค้นแก่นิสิตปี 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. ศึกษาข้อมูลวิธีการและเวลาที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการสืบค้นของนิสิตเป็นรายบุคคล
3. สามารถสร้างและพัฒนาเครือข่ายวิจัยพัฒนาครูในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีแนวทางการวิจัยในระบบกระบวนการและกลไกที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ (Rajabhat and Rajamongkol Comprehensive University Plan Network, RR CUP Network) เพื่อผสานและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และวิธีการที่ได้จากการวิจัยภายใต้โครงการ

วิธีการวิจัย

การวิจัยโครงการ การวิจัยกระบวนการพัฒนาทักษะการสืบค้นของนิสิตปี 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นิสิตปี 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีกลุ่มตัวอย่างนิสิตปี 2 ทั้งสี่คณะ ในชั้นเรียนทุกรายวิชาที่มีทีมนักวิจัยในโครงการเป็นผู้สอน เนื่องจากต้องมีการประเมินการติดตามทักษะ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

นิสิตที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างของคณะครุศาสตร์มีจำนวน 35 คน

นิสิตที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างของคณะวิทยาการจัดการมีจำนวน 25 คน

นิสิตที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีจำนวน 12 คน

นิสิตที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีจำนวน 29 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ใบงานซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของแต่ละรายวิชาที่นิสิตกลุ่มตัวอย่างได้ลงทะเบียนเรียนกับอาจารย์ผู้ทำวิจัยโดยกำหนดใบงาน 7 ชุดสำหรับแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบสำรวจรายการ (Check List) เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้านมาตรฐานทักษะการรู้สารสนเทศ 5 มาตรฐาน โดยแต่ละมาตรฐานระบุตัวชี้วัด ดังนี้ (น้ำทิพย์ วิภาวิน และนางเยาว์ เปรมกมลเนตร, 2551)

มาตรฐานที่ 1 ความสามารถในการอธิบายหรือกำหนดสารสนเทศที่ต้องการได้ประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) อธิบายรายละเอียดของสารสนเทศที่ต้องการได้
- 2) แยกประเภทและลักษณะของแหล่งสารสนเทศได้
- 3) ระบุประโยชน์จากสารสนเทศที่ต้องการได้
- 4) ประเมินค่าความน่าเชื่อถือของเนื้อหาสารสนเทศได้

มาตรฐานที่ 2 ความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) เลือกวิธีค้นหาข้อมูลได้ เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ
- 2) ใช้กลยุทธ์การสืบค้นข้อมูลได้ เช่น การใช้คำค้น คำเหมือน
- 3) สืบค้นข้อมูลโดยใช้วิธีการหลากหลายได้
- 4) ทบทวนกลยุทธ์การสืบค้นเพื่อหาผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องได้
- 5) ใช้เทคโนโลยีช่วยในการนำข้อมูลมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 3 ความสามารถในการประเมินผลสารสนเทศ ประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) สรุปแนวคิดหลัก (Main Idea) จากข้อมูลที่รวบรวมได้
- 2) ประยุกต์ใช้เกณฑ์การประเมินสารสนเทศและแหล่งข้อมูลได้
- 3) สังเคราะห์แนวคิดหลัก เพื่อสร้างแนวคิดใหม่ได้ (Analysis)
- 4) เปรียบเทียบความรู้ใหม่กับความคิดเดิม เพื่อเพิ่มคุณค่าของข้อมูลได้
- 5) นำข้อมูลไปใช้ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นได้
- 6) สามารถตั้งคำถามได้ เพื่อทบทวนความเข้าใจ

มาตรฐานที่ 4 ความสามารถในการใช้สารสนเทศ ประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) ประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่และความรู้เดิมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพได้
- 2) สามารถทบทวนกระบวนการพัฒนาการสืบค้นที่ได้ผล
- 3) สามารถถ่ายทอดวิธีการสืบค้นที่สัมฤทธิ์ผลให้ผู้อื่นได้

มาตรฐานที่ 5 ความสามารถในการเข้าใจและเข้าถึงสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) ปฏิบัติตามกฎหมายและจริยธรรมในการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยี
- 2) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ/นโยบายในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ
- 3) มีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลทุกครั้งที่ใช้แหล่งสารสนเทศ

3. แบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพของนิสิตด้านกระบวนการสืบค้นสารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ (สมพร พุทธาพิทักษ์ผล, 2546)

- 1) การเริ่มต้น (Starting)
- 2) การเชื่อมโยงร้อยเรียง (Chaining)
- 3) การสำรวจเลือกดู (Browsing)
- 4) การแยกแยะ (Differentiating)
- 5) การตรวจตรา (Monitoring)
- 6) การดึงสารสนเทศออกมา (Extracting)
- 7) การตรวจสอบ (Verifying)
- 8) การจบ (Ending)

วิธีการวิจัย

1. นักวิจัยสร้างวิธีการและเครื่องมือการวัดทักษะการสืบค้น โดยกำหนดคุณลักษณะของการเป็นนักวิจัยที่ทั้ง 4 คณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาพึงประสงค์ (ตามมาตรฐานสากล) คือ
 - 1) นิสิตต้องสืบค้นข้อมูลได้โดยมีแหล่งอ้างอิงที่ต้องระบุตามหลักสากล (ยืนยันข้อมูลที่ค้นคว้าได้ โดยต้องมีแหล่งอ้างอิงมากกว่า 2 แหล่งขึ้นไป)
 - 2) นิสิตต้องพัฒนาเป็นทักษะติดตัวได้
2. นักวิจัยแบ่งขั้นตอนในการพัฒนาทักษะการสืบค้นให้นิสิตตามความเหมาะสม
 - 1) ให้นิสิตทำซ้ำ (สืบค้น) โดยบอกกล่าวให้ระบุแหล่งข้อมูล
 - 2) ยกตัวอย่างการระบุแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสาธิตให้ดู
 - 3) จัดการฝึกอบรม “การเข้าถึงสารสนเทศอย่างมีจริยธรรม”
3. นักวิจัยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในการพัฒนาทักษะการสืบค้นอย่างยั่งยืนของนิสิต โดยแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้
 - 1) มอบหัวข้อให้นิสิตเขียนงานส่งโดยไม่ระบุว่าต้องสืบค้นหรือไม่
 - 2) มอบหัวข้อให้นิสิตสืบค้นโดยให้ระบุแหล่งข้อมูล
 - 3) มอบหัวข้อให้นิสิตสืบค้นโดยให้ระบุแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ
 - 4) มอบหัวข้อให้นิสิตสืบค้นหลังการฝึกอบรม “การเข้าถึงสารสนเทศอย่างมีจริยธรรม”
 - 5) มอบหัวข้อให้นิสิตสืบค้นโดยให้ระบุแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ อย่างน้อย 2 แหล่ง
 - 6) มอบหัวข้อให้นิสิตสืบค้นโดยไม่ระบุรายละเอียด
4. นักวิจัยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณด้านมาตรฐานทักษะการรู้สารสนเทศ 5 มาตรฐานในการวิเคราะห์คุณลักษณะในการสืบค้นข้อมูล และการเป็นทักษะติดตัว
5. นักวิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพของนิสิตด้านกระบวนการสืบค้นสารสนเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับการพัฒนาทักษะการสืบค้น
6. นักวิจัยอภิปรายวิจารณ์ผลการพัฒนาทักษะการสืบค้นในแต่ละกลุ่ม โดยเปรียบเทียบความสามารถในการพัฒนาทักษะการสืบค้นในแต่ละกลุ่มนิสิต รวมถึงเก็บข้อมูลการพัฒนาเป็นทักษะติดตัว
7. นักวิจัยสรุปและวิจารณ์จุดแข็ง จุดอ่อนของกระบวนการพัฒนาทักษะการสืบค้น เสนอแนวทางการปรับวิธีการหรือเครื่องมือที่จะเพิ่มผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะการสืบค้นได้สูงขึ้น จากข้อมูลที่มี และจากองค์ประกอบย่อยที่พบ

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยการวิจัยกระบวนการพัฒนาทักษะการสืบค้นของนิสิตปี 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สรุปได้ดังนี้

1. นิสิตปี 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ทุกกลุ่มตัวอย่างสามารถพัฒนาทักษะการสืบค้นที่สามารถทำได้ด้วยตนเอง และพัฒนาเป็นทักษะติดตัวได้เป็นส่วนใหญ่ โดยพิจารณาจากการระบุแหล่งอ้างอิงตามหลักสากลในใบงานสุดท้ายซึ่งมิได้กำกับด้วยคำสั่งใดใด

2. เพื่อให้ได้ข้อมูลวิธีการและเวลาที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการสืบค้นของนิสิต

2.1 การระบุแหล่งอ้างอิงตามหลักสากลยืนยันข้อมูลที่ค้นคว้าได้โดยต้องมีแหล่งอ้างอิงมากกว่า 2 แหล่งขึ้นไปนั้น เริ่มพบพัฒนาการการระบุแหล่งอ้างอิงตามหลักสากลของกลุ่มตัวอย่างคณะครุศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และกลุ่มตัวอย่างคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในใบงานที่ 3 ซึ่งมอบหัวข้อให้นิสิตสืบค้นโดยบอกกล่าวให้ระบุแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ส่วนกลุ่มตัวอย่างคณะวิทยาการจัดการ เริ่มพบพัฒนาการการระบุแหล่งอ้างอิงตามหลักสากล ในใบงานที่ 4 หลังจากมีการยกตัวอย่างการระบุแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสาธิตให้ดู

2.2 เมื่อนิสิตได้รับการฝึกอบรม พบการระบุแหล่งอ้างอิงตามหลักสากลเพิ่มขึ้นอย่างมากในกลุ่มตัวอย่างคณะครุศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างคณะวิทยาการจัดการ และกลุ่มตัวอย่างคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 100 ร้อยละ 96 และร้อยละ 96.55 ตามลำดับ ในใบงานที่ 5 อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า ในใบงานที่ 6 พบการระบุแหล่งอ้างอิงลดลง ทั้งนี้ แนวโน้มการพัฒนาการการระบุแหล่งอ้างอิงตามหลักสากล พบว่า กลุ่มตัวอย่างคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นลำดับ และในใบงานที่ 7 พบการระบุแหล่งอ้างอิงตามหลักสากล ถึงร้อยละ 100

2.3 ในส่วนมาตรฐานทักษะการรู้สารสนเทศ นิสิตมีทักษะด้านการประเมินค่าความน่าเชื่อถือของเนื้อหาสารสนเทศ ในมาตรฐานที่ 1 น้อยที่สุด เป็นประเด็นที่ควรพัฒนาอย่างเร่งด่วน และในส่วนของกระบวนการสืบค้นสารสนเทศ นิสิตมีขั้นตอนการจบ (หรือการสรุป) น้อยที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. พิจารณาจากขั้นตอนการพัฒนาทักษะการสืบค้นให้นิสิต พบว่า เมื่อมีการบอกกล่าวให้ระบุแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เริ่มพบพัฒนาการการระบุแหล่งอ้างอิงตามหลักสากลของกลุ่มตัวอย่าง คณะครุศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และกลุ่มตัวอย่างคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในใบงานที่ 3

2. หลังจากมีการยกตัวอย่างการระบุแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสาธิตให้ดู เริ่มพบพัฒนาการการระบุแหล่งอ้างอิงตามหลักสากล ของกลุ่มตัวอย่างคณะวิทยาการจัดการ ในใบงาน 4

3. เมื่อนิสิตได้รับการฝึกอบรม พบการระบุแหล่งอ้างอิงตามหลักสากลเพิ่มขึ้นอย่างมากในกลุ่มตัวอย่างคณะครุศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างคณะวิทยาการจัดการ และกลุ่มตัวอย่างคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ใน ใบงานที่ 5 อย่างไรก็ตาม ในใบงานที่ 6 พบการระบุแหล่งอ้างอิงลดลง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากงานที่มอบหมายเป็นงานที่ค่อนข้างยากและซับซ้อนมากกว่างานอื่น ๆ

4. การพัฒนาเป็นทักษะติดตัว พบว่า ทุกกลุ่มตัวอย่างสามารถพัฒนาเป็นทักษะติดตัวได้เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พบการระบุแหล่งอ้างอิงตามหลักสากล ในใบงานที่ 7

ถึงร้อยละ 100 ทั้งนี้ อาจเป็นเนื่องมาจากนิสิตกลุ่มตัวอย่างนี้ มีการเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในด้าน บรรณารักษศาสตร์เพิ่มเติม ตามสาขาวิชาเอก

5. ในส่วนมาตรฐานทักษะการรู้สารสนเทศ นิสิตมีทักษะด้านการประเมินค่าความน่าเชื่อถือของ เนื้อหาสารสนเทศ ในมาตรฐานที่ 1 น้อยที่สุด และในส่วนของการสืบค้นสารสนเทศ นิสิตมีขั้นตอน การจบ (หรือการสรุป) น้อยที่สุด จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ใช้คำสำคัญ (Keyword) ในการสืบค้น เมื่อพบหัวข้อที่เกี่ยวข้องจะทำการคัดลอกข้อมูลทันทีโดยมิได้พิจารณารายละเอียดเนื้อหาภายใน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเนื้อหาที่มอบหมายเป็นภาษาต่างประเทศ นิสิตมักจะไม่พิจารณารายละเอียดเลย จึง มิได้ตระหนักถึงความน่าเชื่อถือของเนื้อหาสารสนเทศ และส่งผลต่อขั้นตอนการจบ (หรือการสรุป) โดยปริยาย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัยเพื่อการประยุกต์ใช้

1. ด้วยการวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งได้กำหนด เครือข่ายความร่วมมือจากหลายสถาบันรวมทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏ และราชชมงคล ดังนั้นจึงกำหนดกลุ่ม ตัวอย่างเพียงกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 ซึ่งลงทะเบียนเรียนกับผู้วิจัย เพื่อให้สามารถวิจัยเชิงคุณภาพได้มีประสิทธิภาพ สูงสุด ทำให้ในการวิจัยครั้งนี้เฉพาะในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ค่อนข้างน้อย ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรกำหนดกลุ่มตัวอย่างให้เพียงพอ เพื่อให้สามารถเลือกใช้สถิติหาค่า ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้มากขึ้น

2. ควรพิจารณามอบหมายงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันหรือมีความยากง่ายในระดับใกล้เคียง กันให้แต่ละกลุ่มตัวอย่าง หากเป็นรายวิชาเดียวกัน (เช่น รายวิชาการศึกษาทั่วไป) จะส่งผลให้การวิเคราะห์ ข้อมูลต่าง ๆ มีความเที่ยงตรงมากขึ้น

3. การมอบหมายงานในงานวิจัยครั้งนี้เกี่ยวข้องกับรายวิชา ทำให้เนื้องานมีการเพิ่มระดับ ความยากขึ้นตามลำดับ ควรนำมาพิจารณาร่วมด้วย

บรรณานุกรม

- ดวงรัตน์ ศรีวงษ์ชล. (2550). การเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับกิจกรรมออนไลน์แบบ Web Quest. ว.พัฒนาเทคนิคศึกษา, 19(62), 35-69.
- ทิตนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 13). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน และนงเยาว์ เปรมกมลเนตร. (2551). นวัตกรรมห้องสมุดและการจัดการความรู้. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพร พุทธาพิทักษ์ผล. (2546). การจัดการสารสนเทศ ใน ประมวลชุดวิชาเทคโนโลยีเพื่อการจัดการ สารสนเทศ หน่วยที่ 1 (หน้า 1-33). สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.